

РЕЗЮМЕТА

на публикациите, с които гл. ас. д-р **Благовеста Илиева Николова**

участва в конкурса за заемане на академична длъжност „доцент“ за нуждите на секция „Социални теории, стратегии и прогнози“ на Институт по философия и социология –БАН, обявен в „Държавен вестник“, бр.106 от 15.12.2020г.

I. Монография

Nikolova, B. 2019. The RRI Challenge: Responsibilization in a State of Tension with Market Regulation. Innovation and Responsibility Set, Volume 3, ISTE & Wiley: London, UK and Hoboken, NJ; ISBN: 978-1-78630-142-0

Резюме. “The RRI Challenge” разглежда проблема за управляемостта на иновационния процес в контекста на нарастващи тревоги около напредъка на наука и технологии с оглед на техните ефекти, демократични дефицити и цялостна социетална адекватност. В тази връзка текстът се фокусира върху насърчаваната от Европейската комисия концепция за Отговорни изследвания и иновации (ОИИ), и се опитва да разкрие някои от неизбежните пречки, които съпътстват смисленото ѝ реализиране, предвид нормативния профил на съвременните пазарни общества. Особен източник на тревога в това отношение представлява „сглобката“ между науката и пазара около идеята за неутралност, и последващото от това стесняване на концептуалното пространство за етическа рефлексия.

В първа глава се изследва, така да се каже, „теоретичният пейзаж“ около идеята за Отговорни изследвания и иновации, и специфичният критичен потенциал на последната във връзка с въпроса за управлението на иновациите. Текстът анализира аргументите, които подхранват интелектуалното усилие да се помири иновационния процес с неговия социален контекст. Посочват се особени точки на несъвместимост, предвид нормативната структура на съвременните пазарни общества, вземайки повод от някои работи на Карл Полани, Майкъл Сандел, Франк Кънингам и други.

В глава втора се проучват начините, по които „управляемостта“ на бъдещето бива концептуализирана и представяна в циркулиращи в момента дефиниции на ОИИ. Особено внимание се обръща на ролята на иновациите за продуцирането на специфични темпорални режими в съвременните пазарни общества, и на последствията с оглед възможностите по посока правене на процеса по създаване на знание „по-отговорен“.

Глава трета се фокусира върху чертите на институционалния контекст, в рамките на който се появява идеята за ОИИ. Отправна точка е т.нар. управленски обрат (governance turn) в изследванията, посветени на институционалната структура на Европейския Съюз и влиянието им върху действителния процес на правене на политики. Текстът проучва предпоставките зад понятието governance от гледна точка на специфичната му история. Също така се проследява оста „изследвания-пазар“ в еволюцията на Европейското управление на научната и развойна дейност, както и дискурсивните и политически механизми, чрез които бизнесът и индустриите се легитимират като „интерфейс“ на обществото.

Глава четвърта се концентрира върху начина, по който идеята за ОИИ бива институционално операционализирана в контекста на Европейското управление в областта на научните изследвания и иновациите. Тя очертава действителните възможности на „ключовите елементи на имплементация“ на ОИИ (RRI keys) от гледна точка на т.нар. пазарен обрат в Европейската концепция за управление. Във връзка с това текстът предлага хипотезата, че обичайното концептуално сдвояване на „отговорност-яване“ и демократизиране на процеса на създаване на знание може да има много проблемни проявления в контекста на съвременните пазарни общества.

Стъпвайки на предпоставката, че етиката е по-скоро възможност за рефлексивно изследване на сблъсъците между различни нормативни ориентации, отколкото наставленчество относно правилните такива, в глава пета се твърди, че статутът на етиката в рамките на Европейската политика за изследвания и иновации е решаващ по отношение на всеки инспириран от ОИИ опит за правене на процеса на създаване на знание по-отговорен. Текстът изследва постижения в прогресивната кодификация на стандарти на изследователска етика, както и проблемите и предизвикателствата пред

осигуряване на действително пространство за етическа рефлексия в организацията на научно-технологични дейности в съвременните пазарни общества.

В глава шеста на текста се споменават някои неокласическите предпоставки, доминиращи въображението и подхранващи динамиката на текущия политико-икономически контекст, и се рефлектира върху неблагоприятните последици за мястото на етиката и интерпретацията на отговорността с оглед на иновационния процес. Предлага се твърдението, че смислената имплементация на ОИИ не може да се случи без оспорване на нормативните претенции за пазарна регулация и на подходи, свързани с т.нар. нов публичен мениджмънт.

В заключението на книгата се очертават и някои насоки за по-нататъшни теоретични търсения по повод на критическия потенциал на ОИИ. Това включва преосмисляне на текущата политико-икономическа рамка, в която се осъществява процесът по създаване на знание, както и преразглеждане на основни моменти в дискурса за управление на иновациите като например: икономическата натовареност на понятието управление (governance), уклон към „меки“ форми на регулация, сложните връзки между позитивни и негативни концепции за отговорност, както и напрежението между диалогични и недIALOGИЧНИ отговори на проблема за нормативната фрагментация на съвременните плуралистични общества.

II. Публикации в международни издания с Impact factor и/или SJRank

Nikolova, B. 2021. The Science Fiction - Futures Studies Dialogue: Some Avenues for Further Exchange. Journal of Futures Studies, Vol.25, No.3, pp. 93–98. ISSN 1027-6084

Резюме. Текстът цели да допринесе към текущата дискусия за отношенията между научна фантастика и сферата на прогнозирането, и в тази връзка предлага два възможни пътя за подновяване на дебата: 1/ през оспорване на подходи, които третират научната фантастика просто като „полезен инструмент“ за целите на прогнозирането и на иновационния процес (генератор на идеи с пазарен потенциал); 2/ чрез ангажиране със сериозно концептуално обследване на идеята за правдоподобност (plausibility).

Leese, M., Lidén, K., Nikolova, B. 2019. Putting critique to work: Ethics in EU security research. Security Dialogue, Vol. 50, Issue 1, pp. 59-76; ISSN: 0967-0106

Резюме. Статията изследва възможността за упражняване на критика през задължителното етическо обезпечаване на изследователски проекти в областта на сигурността, финансирани от Европейския съюз. Защитава се аргументът, че приложната етика резонира с няколко ключови въпроса от изследователската програма на т.нар. Критически изследвания на сигурността, като например превръщането на абстрактни критични съображения във форми на осезаемо сътрудничество, ангажиране на външни за изследователското поприще общности, и поставяне на нормативни въпроси, касаещи сигурността в рамките на конкретни контексти на нейното концептуализиране и продуциране. Всичко това може да бъде разглеждано като конкретен начин „да накараш критиката да заработи“. В същото време, приложната етика среща значителни трудности, които произтичат от нейното позициониране между форми на кръстосан натиск от политически амбиции, икономически интереси, технологични съображения и искания на професионалната общност на занимаващите се със сигурност. Тези предизвикателства рискуват превръщането на това, което е замислено като критически коректив да се превърне в легитимиращ инструмент през жеста на „етическото одобрение“. Стъпвайки на личен опит, както и на дебати, засягащи Критическите изследвания на сигурността и етиката, ние дискутираме някои от тези предизвикателства, както и като цяло възможността и условията за критика на арената на Европейските изследвания в областта на сигурността.

Nikolova, B. 2015. The Wildcard Event – Discursive, Epistemic and Practical Aspects of Uncertainty Being “Tamed”. Time & Society. DOI:10.1177/0961463X15577283, April 2, 2015; ISSN 0961-463X

Резюме. Текстът изследва функционалността на понятието за „събитие-жокер“ като средство за артикулиране на неопределеност и инкорпориране на последната във функционирането на различни области на човешка дейност. Статията започва с проучване на някои често срещани наративни модалности, чрез които се подхожда към проблема за неопределеността. Вторият раздел илюстрира как понятието за събитие-жокер се вписва в

тези модалности и как проучването на възможни такива събития служи от една страна като предугаждаща стратегия, която да компенсира липсата на опит, неведението и недостатъчното знание, а от друга страна – като специфична техника за темпорално „наместване“. Третият раздел демонстрира приложимостта на тази прогностична фигура, нейното влиятелно присъствие и продуктивност в три области – прогнозиране, пазар и политика.

Nikolova, B. 2015. Youth And The Future: Could Normative Foresight Help Their Reunion? Society. Vol. 52, issue 3, pp.246-251; DOI 10.1007/s12115- 015-9895-1; ISSN: 1936-4725

Резюме. Текстът прави опит да разгледа щескотливия въпрос за това как да се подходи към проблемното отношение между младежта и бъдещето. Първо, в преследване на заложената цел се разграничават два обичайни публични дискурса по повод на младежта. Второ, въпросът се полага в контекста на кризата на съвременните представителни демокрации. Във финалната част на статията се правят предложения за използването на техники на т.нар. нормативно прогнозиране в полза на усилието да се адресират определени трудности при ангажиране на младежта с визии за дългосрочно бъдеще.

Nikolova, B. 2014. The Rise and Promise of Participatory Foresight. European Journal of Futures Research, pp. 15:33, DOI 10.1007/s40309-013-0033-2; ISSN: 2195-2248

Резюме. Исторически, способността да се предвижда винаги е била възприемана от гледна точка на някакво неравенство, отразяващо инициацията в или достъпа до значимо знание, касаещо бъдещето. Пророкът, философът, държавникът и ученият са емблематични фигури на такива когнитивни йерархии. Текстът адресира проблем, който не е приоритетен за полето на прогнозирането, но отразява някои значими промени в него. Много усилия са насочени към търсенето на адекватни начини за справяне с комплексността на съвременния живот, както и с непредвидимостта на бъдещето. Нестабилната социална динамика поставя предизвикателства пред традиционни понятия и методи на прогнозирането. По-широкото включване на разнородни участници (експерти, граждани, заинтересовани лица или неправителствени активисти) и техните перспективи са считани за средство за разширяване видимостта по отношение на бъдещето и за

подхранване на по-сериозен ангажимент с него. Във връзка с това, настоящата статия се фокусира върху „обещанието“ на подходът на участието в областта на прогнозирането, както и върху негови практически проявления и противоречиви ефекти.

III. Публикации в други реферирани и индексирани издания

Николова, Б. Тенденции в съвременното икономическо прогнозиране, в: сп. Диалог, 2014, бр.2, с. 30-46; ISSN 1311-9206;

(EBSCO Publishing, CEEOL, RePEc, BASE и Google Scholar)

Резюме. Текстът се опитва да обобщи част от промените, които настъпват в сферата на икономическото прогнозиране през последните няколко десетилетия, като ги поставя в контекста на един по-обхватен процес на трансформации в съвременното прогнозиране. Статията обръща внимание на: утвърждаване на технологичното прогнозиране; необходимостта от дългосрочно планиране; възхода на алтернативистиката и глобалното моделиране; спецификите на нормативния компонент при процеса на икономическо прогнозиране. Текстът очертава и някои особени проблеми, които трябва да бъдат взети предвид при изготвянето на икономически прогнози.

Николова, Б. Маркетизация на съвременното прогнозиране, в: сп. Икономическа мисъл, 2014, бр.1, с. 115-132; ISSN 0013-2993

(EconLit, AEA, RePEc, CEEOL, EBSCO, ERIH PLUS)

Резюме. Маркетизацията на прогнозирането е част от по-общия процес на неговата трансформация и по-точно – израз на променящото се отношение между прогнозиране и пазарен механизъм. Тук тя е разгледана като взаимодействие между дейността по изготвяне на предвиждания и логиката на пазара, при което се наблюдават: 1) интензивно внедряване на процеса по изработване на прогнози в пазарното предлагане, превръщане на прогнозирането в обект на търговска дейност и предлагане на прогнозата като стока в пазарния обмен; 2) промени във функциите на прогнозата при процеса на генериране на капитал в рамките на финансовия сектор.

Николова, Б. Съвременните общества, основани на знанието, в: сп. Философски алтернативи, 2013, кн.5, с.66-79; ISSN 0861-7899

(The Philosopher's Index, EBSCOhost, Central and Eastern European On-line Library; Google Scholar)

Резюме. Статията представлява преработен текст от дисертационен труд, посветен на трансформацията на съвременното прогнозиране. В нея се изследват някои концептуални и практически проблеми, свързани с понятието за общества, основани на знанието, легитимността на експертното знание и възхода на мозъчните тръстове. Разглеждат се някои възможни източници на изопачения в процеса на създаване на знание, които на свой ред затрудняват адекватното разбиране на изследваните феномени и възпрепятстват конструирането на надеждни образи на бъдещето.

IV. Публикации в нерелативирани издания или редактирани сборници

Nikolova, B. 2021. Covid-19 and the Problem of Governance. In: Nesković, S., Todorova, B. (eds.) Philosophy in the time of Pandemic, Centar Za Strateška Istraživanja Nacionalne Bezbednosti-Cesna B, Belgrade, pp.79-86; ISBN 978-86-85985-47-8

Резюме. Текстът очертава някои от главните проблеми на управленския модел в западните либерални демокрации, осветлени от COVID-19 пандемията. Обобщават се няколко основни наратива около ситуацията с новия коронавирус, тъй като последните отварят дискурсивно пространство за по-нататъшно обсъждане на три особени източника на наблюдавания провал на същия този модел: неговата нормативна ориентация, стеснена до икономическа целесъобразност; неговата „обърната“ темпорална схема на подхождане към обществени проблеми; склонността да се прибегва до разширяващ се набор от нерегулярни, спешни и извънредни механизми за справяне с неопределеността.

Nikolova, B. 2020. Securing Safe Distances: On Some Bordering Practices during a Pandemic. In: Društvo i COVID – 19. Proceedings Međunarodna Naučna Konferencija,

Knjiga XXXI, Centar Za Strateška Istraživanja Nacionalne Bezbednosti-Cesna B, Beograd, pp.309-317; ISBN: 978-86-85985-43-0

Резюме. Настоящата статия се спира на значим аспект на текущата пандемия, а именно, практиката на полагане на граници. Текстът се фокусира върху две нейни проявления. Първо, разглежда се текущото уплътняване на външни държавни граници като част от процеса по биомедицинска секюритизация на обществата под напора на предизвикателството COVID-19. Второ, проследява се как пандемията активира практики на полагане на граница в рамките на самите общества. Особен повод за тревога е апелът за социална дистанция, който е в основата на управленски стратегии, преконфигуриращи „кристалната решетка“ на социалните взаимодействия и „разтягащи“ социалната тъкан под егидата на разбирането за здравна безопасност.

Николова, Б., Мигрантски потоци и пакетът „Интелигентни граници“ - новите функции на Европейския граничен контрол, в сб. „Миграционните вълни - минало, настояще и бъдеще“, УИ „Неофит Рилски“, 2017; ISBN: 9789540001074

Резюме. Текстът предлага кратка критична интерпретация на еволюцията на идеята за „интелигентни граници“ и на все по-широката употреба на нови биометрични технологии за управление на мигрантски потоци към Европейския съюз. В същото време се опитва да очертае как в контекста на интензивно глобално придвижване на хора смисълът на понятията „граница“ и „граничен контрол“ неизбежно се променя.

Николова, Б., Оптимистичният уклон на съвременното глобално прогнозиране и въпросът за миграцията, в сб. "Ще се разпадне ли ЕС?", Изд. Фабер, 2016, с.265-277; ISBN 978-619-00-0504-9

Резюме. Статията има за цел да идентифицира някои от недостатъците на съвременното глобално прогнозиране, които могат да бъдат отнесени към тенденция, която в текста е означена като „оптимистичен уклон“ в полето на т.нар. изследвания на бъдещето. Очертани са някои „слепи петна“ на подобен подход, което води до конструирането на недостатъчно адекватни и полезни прогнози за бъдещето на Европа с оглед на проблема за

миграцията. Това на свой ред допринася за институционална неподготвеност и стратегическа слабост пред процеси като този на текущата Европейска мигрантска криза.

Николова, Б., Мигрантският въпрос, Балканите и България: елементи на прогностичния анализ, в сб. „Глобалните промени и съдбата на България през 21 век“, изд. BISFRIM, 2016, с.229-236; ISBN 978-619-90757-0-8

Резюме. В статията се прави опит да се очертаят елементите на адекватен прогностичен анализ, касаещ процесите на глобална миграция и натиска към Европа. В тази връзка, първо се обръща се внимание на нееднозначните интерпретации на т.нар. мигрантски въпрос. Като следваща стъпка, в текста се извеждат някои от основните фактори, които трябва да бъдат взети предвид при всеки опит да се конструират прогностични наративи, касаещи бъдещето на мигрантските потоци през Балканите и България.